

Лапшин С.А. Характеристика політичної еліти України в контексті сучасних трансформаційних процесів / С.А. Лапшин, О.П. Конотопенко // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Геостратегічні пріоритети України в політичній, економічній, правовій та інформаційній сферах», 19 жовтня 2017 року.

Лапшин С.А. – кандидат історичних наук, доцент кафедри правових наук та філософії Вінницького державного педагогічного університету ім.М.Коцюбинського.

Конотопенко О.П. – кандидат філософських наук, доцент кафедри правових наук та філософії Вінницького державного педагогічного університету ім.М.Коцюбинського.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті досліджуються окремі аспекти формування політичних еліт у період незалежності України, їх розвиток, становлення та особливості трансформації, участь їх у процесах державотворення і зміцненні сучасного українського суспільства.

Ключові слова: еліта, політична еліта, політико-управлінська еліта, політична номенклатура, механізми впливу, політична система.

Функціонування політичної еліти є надзвичайно важливим питанням з огляду на її керівну роль у державотворчих процесах. Значна частина аналітиків та українських політологів прийшла до висновку, що політична еліта у нашій країні ще тільки починає формуватись. До умовно-елітних груп належать ті, кого можна назвати “протоелітою” (лідери громадських організацій, парламентські групи, урядовці, лідери промислово-фінансових груп, банків).

Етап формування нової еліти поділяється на псевдоеліту і постеліту. До псевдоеліти належить частина депутатів, випадкових у політиці осіб, а постеліта (значна частина старої еліти, що зберігає свої позиції у рудиментарних суспільних інститутах: лідери старих одержавлених профспілок, лідери старих жіночих та дитячих організацій). Саме від груп, у чиїх руках влада, залежить тип переходу та успіхи трансформацій старого ладу в новий. В Україні трансформація відбувається через “вростання” старих еліт (партійної номенклатури і “червоного” директорату) у нові відносини при невирішеності проблеми передавання влади (хоч би тимчасової) в руки нових політичних сил, за несформованості останніх і чим далі, тим більше їхньої розпорошеності поміж різних партій і груп інтересів. Причиною нереконструкторської поведінки владної еліти в Україні була саме якість еліти, її склад, її

орієнтації. Саме на відповідальність еліти покладено той обов'язок, що дає новий поштовх до втілення нових рішень і відновлення політичної системи.

Гарантом політичної стабільності всередині і поза межами держави є своєрідне переміщення еліти. У сучасному українському державотворенні еліті належить особлива роль, місце і призначення у формуванні стабілізаційних механізмів. Мабуть, найскладніше питання у сучасній Україні – це наявність національної еліти. Посткомуністичне суспільство однаково потребує як кваліфікованої еліти, здатної наслідувати владні структури, забезпечуючи вирішення стратегічних завдань національного розвитку, так і справжньої, духовно зрілої інтелігенції. Кризовий стан з формуванням, підготовкою останньої – одна з найболючіших проблем нашої нинішньої культури.

Власне, 1990-1995 рр. умовно можна назвати першим етапом, коли до вищих ешелонів влади української держави здійснили різкий перехід багато людей з лав контреліти радянських часів. Серед них було чимало представників творчої та наукової інтелігенції. Проте з плином часу більшість з них втрачали свої посади. Злетіти на вершину влади у переломний час виявилось значно легше ніж утримати владу. Інші ж не змогли реалізувати тих ідей та гасел, які підняли їх до вершини, й вони інкорпоровалися у нову систему елітних відносин. Насправді цей процес значно складніший, не треба забувати, що у політико-ідеологічному плані лідерство належить новим політичним силам суспільства. У цьому плані і відбулась інкорпорація саме нової еліти з колишньої номенклатури, яка запозичила гасла націонал-демократів. Щодо організаційно-управлінських методів, стилю роботи і публічної поведінки, організації приватного життя, різноманітних посадових привілеїв, то нова еліта перейняла це від старої без змін. Другий етап, що займає хронометричні рамки від 1995 р. і триває донині – це владарювання неономенклатурного чиновництва, для якого характерні клановість управління власністю і клановість утримання державної влади, непрофесіоналізм, психологія “тимчасовості” [1, с.36].

Ще однією характерною відмінною рисою української правлячої еліти, що відрізняє її від європейської політики, є малий відсоток жінок в урядових структурах.

Теперішня українська еліта об'єктивно не зацікавлена у радикальних змінах і справжніх реформах, суспільна трансформація в Україні має суперечливий, непослідовний характер. Хоча цей час приніс цілу низку суперечок між неузаконеним новим та юридично і морально вимираючим старим, зіткненнями різних світоглядних прагнень, групових та корпоративних домагань, проте й у добу соціально-політичної

невизначеності певна «дезорганізована організація» суспільства не зникає, життя й надалі триває.

Образ трансформованого суспільно-політичного ладу якраз і залежить від процесів, які тільки й утримують суспільство від остаточного саморуйнування, правового “безмежжя”, безладдя та хаосу в перехідний період, та які визначають майбутню соціально-культурну форму: це процеси легітимізації. Аналіз шляхів становлення політичного режиму у посткомуністичних умовах України та країн Центрально-Східної Європи вказує на головну закономірність цієї легітимізації. У разі кризи легітимності, яка провокує дестабілізаційні процеси у внутрішній системі, проходить політичне утвердження владних осіб та інститутів влади, які не стільки шукають для суспільства підґрунтя власної легітимізації – природну систему базових цінностей, скільки щоразу намагаються авторитарно створити її “під себе”. Йдеться про стійкий комуністичний застій посткомуністичної влади – знову й знову відтворювати (наскільки це дозволить час та реальні зміни, що відбулися) неототалітарні форми самолегітимізації [2, с.8].

Крім того, варто зауважити, що еліта, неважливо наскільки освічена, не може сама створити нову цивілізацію, потрібна енергія загальної людської волі, ця енергія доступна й чекає, щоб її випустили. Для прикладу можна назвати український Євромайдан, який і був тією енергією. Отож є всі перспективи позитивного розвитку подій.

На нашу думку, творення політичної еліти у ході державотворення – це перспективний процес легітимізації. Українська політична теорія, так само, як і українська національна держава, набула якісно нових ознак. Необхідно розрізняти трансформацію як особливий стан суспільства, що перебуває у ході модифікації його структури, що постійно змінюється, й у період трансформаційної кризи. Найістотніші зміни відбуваються у соціокультурній сфері: у нормах, цінностях, уявленнях.

Таким чином, на фоні кризових явищ, які переживає Україна в даний час спостерігається підвищення міфологічного рівня суспільної свідомості. Особливого розмаху набула міфологізація навколо питання української національної еліти. Історія України є історією жорсткого винищення національної еліти. Еліта, яка була успадкована з радянських часів, не є елітою, це псевдоеліта. Реальна елітарна українська структура не створена, її немає. Разом з тим без формування української еліти вихід країни з кризи неможливий. Такий стан із структурізацією української еліти зовсім не означає, що носіїв високого українського духу, культури немає. Вони є, однак розпорошені в суспільстві. Проблема полягає в тому, щоб відбувся процес переходу еліти зі стану хаотично розпорошеного до структурованого та функціонально скоординованого.

Список використаної літератури:

1. Наумкіна С., Козловська Л. Аналіз розвитку української політичної еліти у 1994– 1999 рр. /С.Наумкіна, Л.Козловська // Нова політика. – 1999. – № 6. – С. 33–37.
2. Бистрицький Є. Політична філософія посткомунізму: горизонти методології /Є.Бистрицький // Політична думка. – 1995. – № 1. – С. 3–8.

Lapshin S.A. - Candidate of Historical Sciences, associate professor of the Department of Legal Sciences and Philosophy of the Vinnytsia State Pedagogical University named after M.Kocubinsky.

Konotopenko O.P. - candidate of philosophical sciences, associate professor of the Department of Legal Sciences and Philosophy of the Vinnytsia State Pedagogical University named after M.Kocubinsky.

CHARACTERISTICS OF THE POLITICAL ELITE OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF MODERN TRANSFORMATION PROCESSES

The article examines some aspects of the formation of political elites during the period of Ukraine's independence, their development, formation and peculiarities of transformation, their participation in the processes of state building and strengthening of modern Ukrainian society.

Key words: elite, political elite, political and managerial elite, political nomenclature, mechanisms of influence, political system.

Лапшин С.А. - кандидат исторических наук, доцент кафедры правовых наук и философии Винницкого государственного педагогического университета им.М.Коцюбинського.

Конотопенко А.П. - кандидат философских наук, доцент кафедры правовых наук и философии Винницкого государственного педагогического университета им.М.Коцюбинського.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье исследуются отдельные аспекты формирования политических элит в период независимости Украины, их развитие, становление и особенности трансформации, участие их в процессах государства и укреплении современного украинского общества.

Ключевые слова: элита, политическая элита, политико-управленческая элита, политическая номенклатура, механизмы влияния, политическая система.